

นิพนธ์ต้นฉบับ

โปรแกรมการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมป้องกันโรคฟันผุของเด็กก่อนวัยเรียน ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดบ้านเก่า อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี

มะลิวัลย์ อัจฉริยธรรม *, ณัฐจาพร พิชัยณรงค์* และปราโมทย์ วงศ์สวัสดิ์**

* คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ** วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดสุพรรณบุรี

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยกึ่งทดลองแบบ 2 กลุ่ม (Quasi-experimental research : Two Group Pretest – Posttest Design) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมป้องกันโรคฟันผุของเด็กก่อนวัยเรียนในเรื่อง (1) พฤติกรรมการแปรงฟันที่ถูกต้องและสม่ำเสมอ (2) การบ้วนปาก (3) ปริมาณคราบจุลินทรีย์บนตัวฟัน กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย กลุ่มทดลองในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดบ้านเก่า จำนวน 30 คน และกลุ่มเปรียบเทียบในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดวังตะเคียน จำนวน 30 คน กลุ่มตัวอย่างได้มาโดยวิธีสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multistage sampling) โดยกลุ่มทดลองได้รับการฝึกทักษะและการอบรมจากโปรแกรม ตั้งแต่วันที่ 9 มกราคม 2552 ถึงวันที่ 27 มีนาคม 2552 โดยใช้กิจกรรมอบรมการวางแผนอย่างมีส่วนร่วมระหว่างผู้ปกครองและผู้ดูแลเด็ก ฝึกปฏิบัติการเป็นตัวแทน และฝึกปฏิบัติการแปรงฟันที่ถูกต้องอย่างสม่ำเสมอโดยใช้กฎของการฝึกหัดในเด็กก่อนวัยเรียน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ย คือ Paired t-test และ Independent t-test

ผลการวิจัย พบว่า ภายหลังจากการทดลองและระยะติดตามผล กลุ่มทดลองมีพฤติกรรมการแปรงฟันที่ถูกต้องและสม่ำเสมอ และการบ้วนปากดีขึ้นกว่าก่อนการทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีปริมาณคราบจุลินทรีย์บนตัวฟันน้อยกว่าก่อนการทดลองและน้อยกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

โดยสรุป ผลของโปรแกรมการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการป้องกันโรคฟันผุ มีผลทำให้เด็กมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทันตสุขภาพไปในทางที่ดีขึ้น จึงควรให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องพิจารณาโปรแกรมดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอื่นๆต่อไป

คำสำคัญ: เด็กก่อนวัยเรียน, พฤติกรรมป้องกันโรคฟันผุ, กฎของการฝึกหัด

Original Article

A Modification of the Behavioral Program in Dental Carries Prevention Among Preschool Age for Wat Bankao Child Development Center, Muang District, Kanchanaburi Province

Maliwan Auscharyatham *, Natchaporn Phichainarong * and Pramote Wongsawat **

*Faculty of Public Health, Mahasarakham University, **College of Sirintorn's Public Health, Supunburi Province

Abstract

The purposes of this quasi-experimental research (two groups pretest – posttest) to examine result of a modification of the behavioral program in dental carries prevention among preschool age in (1) correctness and usual brushing teeth (2) spit out (3) quantity of bacterial stains in the teeth. The sample consisted of 60 preschool children, they were divided into 2 groups : an experimental group at Wat Bankao Child Development Center 30 subjects, and a comparison group at Wat wangtakhuan Child Development Center 30 subjects by Multistage sampling. The experimental group received skill training and education from this program by applied AIC, Law of Exercise and Modeling from 9 January to 27 March 2009. The data were analyzed by using frequencies, percentage, mean, standard deviation, paired t-test, and independent t-test.

The result showed that after experiment and follow up period, the experimental group had behaviors in correctness and usual brushing teeth ,the behaviors in spit out better than before experiment and better than comparison group ($p < 0.05$),the quantity of bacterial stains in the teeth immediately after experiment and follow up period were smaller than comparison group ($p < 0.05$)

In conclusion, the provision of this program could cause the children to have better dental health behavior. Therefore, involved participant should to apply the program in other child development center.

Key Word : *Preschool Age, Behavior to Prevent Dental Carries, Law of Exercise*

บทนำ

สุขภาพอนามัยที่ดีเป็นองค์ประกอบที่สำคัญและจำเป็นของชีวิต สภาวะทันตสุขภาพที่ดีประกอบด้วย การมีสุขภาพที่สมบูรณ์ทั้งฟันและอวัยวะในช่องปากทุกส่วน ซึ่งเป็นด่านแรกของระบบการย่อยอาหารอันจะมีผลกระทบต่อสภาวะร่างกายโดยรวม แต่จากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทำให้พฤติกรรมกรรมกรบริโภคของเด็กไทยเปลี่ยนแปลงตามวิถีสังคมและปัญหาทันตสุขภาพก็เพิ่มขึ้นตามไปด้วย เด็กก่อนวัยเรียน (3-5 ปี) เป็นวัยที่ฟันน้ำนมขึ้นมาครบทุกซี่แล้ว โรคในช่องปากที่เป็นปัญหาของวัยนี้คือ โรคฟันผุ การสูญเสียฟันน้ำนมก่อนกำหนดจะมีผลเสียต่อบุคลิกภาพ การบดเคี้ยว การเจริญเติบโตของขากรรไกร ตลอดจนการเรียงตัวของฟันถาวรที่จะขึ้นมาแทนที่และจะมีผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของเด็กด้วย เด็กวัยนี้เป็นวัยพร้อมจะเรียนรู้ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้เด็กจึงมีวัตถุประสงค์ให้เด็กมีความพร้อมในด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา ในด้านร่างกายนั้น ได้เน้นการฝึกกิจนิสัยสุขนิสัยที่ดี รู้จักรักษาความสะอาด เลือกรับประทานอาหารที่มีประโยชน์และเป็นเวลา โดยคาดหวังให้เด็กมีความเข้าใจที่ดี มีการปฏิบัติที่ถูกต้องต่อการดูแลสุขภาพตนเองเมื่อเด็กเติบโตขึ้น ฟันน้ำนมมีความสำคัญและจำเป็นต่อการใช้งานไม่น้อยไปกว่าฟันแท้ และทำหน้าที่เหมือนฟันแท้ทุกประการซึ่งคือการช่วยในการบดเคี้ยวอาหาร ช่วยในการออกเสียง เป็นส่วนประกอบสำคัญของใบหน้าและนอกจากนี้ฟันน้ำนมยังช่วยกันที่ฟันแท้ที่จะขึ้นมาแทนที่ให้ขึ้นได้ตรงไม่ซ้อนเก (กองทันตสาธารณสุข กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. 2545 : 1) อายุเริ่มต้นที่เด็กเป็นโรคฟันผุ จะพบตั้งแต่ก่อนอายุ 1 ปีแล้ว และฟันผุเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในช่วงเด็กอายุ 1-3 ปี การที่เด็กมีฟันผุในอายุน้อยๆ ส่งผลต่อความยากลำบากในการรักษาที่เพิ่มขึ้นด้วย โรคฟันผุในเด็กประถมวัยจึงเป็นปัญหาสุขภาพที่ควรให้ความสนใจมากที่สุด ปัญหาหนึ่ง (จันทนา อึ้งชูศักดิ์. 2545 : 3) จากผลการสำรวจสภาวะทันตสุขภาพแห่งชาติในปี 2550 พบว่า เด็กไทยอายุ 3 ปี มีฟันผุร้อยละ 61.37 มีค่าเฉลี่ยฟันผุ ถอน ดุด (dmft) 3.21 ซี่/คน เด็กที่มีประสบการณ์โรคฟันผุนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นรอยโรคที่ไม่ได้รับการรักษา ถึงร้อยละ 60.76 หรือเฉลี่ย 3.15 ซี่/คน และเพิ่มสูงขึ้นในเด็กอายุ 5 ปี โดยพบร้อยละ 80.64 และมีค่าเฉลี่ยฟันผุ

ถอน ดุด (dmft) 5.43 ซี่/คน เด็กอายุ 3 ปีปราศจากฟันผุร้อยละ 38.63 อัตราการเกิดโรคฟันผุในเด็กก่อนวัยเรียนพบสูงสุดในเขตภาคกลาง (ปิยะดา ประเสริฐสมและชนิษฐ์ รัตนรังสิต. 2551.: 10) และเด็กอายุ 1 ปี มีการแปรงฟันสม้าเสมอเพียงร้อยละ 44.8 ขณะที่เด็กอายุ 1 ปีครึ่ง ยังกินนมขวดถึงร้อยละ 85.8 และพบว่าเด็กอายุ 4 ปี ร้อยละ 51.7 กินขนมหวานมากกว่า 2 ครั้งต่อวัน (กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข.2550 : 3)

สำหรับจังหวัดกาญจนบุรี ได้ทำการสำรวจสภาวะทันตสุขภาพตามกลุ่มอายุ ปี 2549 พบว่าเด็กอายุ 3 ปี ปราศจากฟันผุร้อยละ 35.15 และปี 2550 เด็กอายุ 3 ปี ปราศจากฟันผุร้อยละ 35.20 เด็กอายุ 3 ปีมีฟันผุดถอน 4.6 ซี่ต่อคน ซึ่งอัตราการปราศจากโรคฟันผุยังน้อยกว่าผลการสำรวจระดับประเทศ ในภาพรวมของจังหวัดกาญจนบุรีรวมทั้งสิ้น 12 อำเภอ แยกตามรายอำเภอพบว่า อำเภอเมืองกาญจนบุรีพบเด็กก่อนวัยเรียนมีฟันน้ำนมผุร้อยละ 68.21 รองลงมาได้แก่ อำเภอท่ามะกา มีฟันผุร้อยละ 60.32 (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดกาญจนบุรี.2551. : ไม่มีเลขหน้า) ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษากิจกรรมปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทันตสุขภาพของเด็กก่อนวัยเรียน โดยใช้ทฤษฎี กฎแห่งการฝึกหัด (Law of Exercise) เพื่อที่เด็กจะได้มีการกระทำพฤติกรรมการแปรงฟันและบ้วนปากซ้ำๆจนเกิดเป็นนิสัยและการใช้ทฤษฎีตัวแบบ Modeling โดยใช้ผู้ดูแลเด็กและผู้ปกครองเป็นตัวแบบในการแปรงฟันให้เด็กและใช้การวางแผนอย่างมีส่วนร่วม (AIC) ระหว่างผู้ปกครองและผู้ดูแลเด็กในการเสริมสร้างสุขภาพช่องปากที่ดีแก่เด็กก่อนวัยเรียนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมป้องกันโรคฟันผุของเด็กก่อนวัยเรียนในเรื่อง

- พฤติกรรมการแปรงฟันที่ถูกต้องและสม่ำเสมอ
- การบ้วนปาก
- ปริมาณคราบจุลินทรีย์บนตัวฟันของเด็กก่อนวัยเรียน

วิธีการ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi Experimental Research) แบบสองกลุ่มแบ่งเป็นกลุ่มทดลอง (Experiment Group) และกลุ่มเปรียบเทียบ (Comparison

Group) โดยรวบรวมข้อมูลก่อนการทดลอง และหลังการทดลอง ทั้งสองกลุ่ม ก่อนการดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการปรับสภาวะอนามัยช่องปากตามสภาพปัญหาแก่เด็กก่อนวัยเรียน เพื่อลดสภาวะช่องปากที่เป็นอุปสรรคต่อการวิจัยทั้งกลุ่มทดลอง และกลุ่มเปรียบเทียบ กลุ่มทดลองได้รับโปรแกรมการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกรรมการป้องกันโรคฟันผุ ส่วนกลุ่มเปรียบเทียบมีการจัดกิจกรรมตามปกติ หลังจากนั้นเก็บรวบรวมข้อมูลภายหลังการทดลองทั้งสองกลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นเด็กก่อนวัยเรียน ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี เนื่องจากเป็นพื้นที่เสี่ยงมากที่สุด โดยมีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั้งหมด 33 แห่ง โดยกำหนดคุณลักษณะของประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยไว้ดังนี้

การคัดเลือกประชากรศูนย์เด็กเล็ก มีเกณฑ์พิจารณา ดังนี้

- เป็นศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี
- เป็นศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีจำนวนเด็กมากพอที่จะทำการศึกษาวิจัยในแต่ละกลุ่ม ทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ ไม่น้อยกว่า 40 คน
- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ศึกษา เลือกเป็นตัวอย่างที่ศึกษาได้มาด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่าง

ผลการคัดเลือกประชากรเพื่อลดอคติในการทดลองเมื่อได้กลุ่มประชากรตามเงื่อนไข ให้มีขนาดตัวอย่างที่คำนวณได้เหมาะสมกับการทดลอง จึงมีวิธีการดังนี้ (Stanley Lemeshow, 1990)

$$n = \frac{(\sigma_1^2 + \sigma_0^2)(Z_\alpha + Z_\beta)^2}{(\mu_1 - \mu_0)^2}$$

โดยกำหนดให้

- σ_1 = ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานในประชากรกลุ่มทดลอง
- σ_0 = ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานในประชากรกลุ่มเปรียบเทียบ
- Z_α = ค่ามาตรฐานจากตาราง Z ที่ระดับ Type I Error ที่ $\alpha = 0.05$ (1.64)
- Z_β = ค่ามาตรฐานจากตาราง Z ที่ระดับ Type II Error

ที่ $\beta = 0.10$ (1.28)

μ_0 = ค่าเฉลี่ยของ กลุ่มทดลอง

μ_1 = ค่าเฉลี่ยของกลุ่มเปรียบเทียบ

การสุ่มกลุ่มตัวอย่างผู้ศึกษาใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multistage sampling) โดยมีขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ในจังหวัดกาญจนบุรี มีอำเภอทั้งหมด 12 อำเภอ คัดเลือกอำเภอที่มีอัตราฟันผุสูงที่สุด(ข้อมูลจาก ทสก.003) ได้ อำเภอเมือง

ขั้นที่ 2 อำเภอเมือง มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั้งหมด 33 ศูนย์ แบ่งออกเป็นศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเอกชน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาล คัดเลือกศูนย์เด็กเล็กสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล เหลือ 23 ศูนย์

ขั้นที่ 3 ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 23 ศูนย์ คัดเลือกศูนย์ที่เด็กมากกว่า 40 คน เหลือ ทั้งหมด 12 ศูนย์

ขั้นที่ 4 ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 12 ศูนย์ คัดเลือกศูนย์ที่มีอัตราฟันผุมากกว่า ร้อยละ 50 เหลือศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั้งหมด 9 ศูนย์

ขั้นที่ 5 สุ่มอย่างง่าย ได้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กลุ่มทดลอง และกลุ่มเปรียบเทียบ ได้แก่ ศูนย์เด็กเล็กวัดบ้านเก่า สังกัดอบต.บ้านเก่า เป็นกลุ่มทดลอง และศูนย์เด็กเล็กวัดวังตะเคียนสังกัด อบต.วังเย็นเป็นกลุ่มเปรียบเทียบ

ขั้นที่ 6 เด็กก่อนวัยเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดบ้านเก่า ทั้งหมด 58 คน คัดเด็กที่มีอายุระหว่าง 3-5 ปี, ผู้ปกครองสมัครใจ เข้าร่วมโครงการ ผู้ปกครองอ่านออก,เขียนได้, เด็กที่มาเรียนใน ศูนย์สม่ำเสมอ สุ่มอย่างง่ายได้เด็กทั้ง 30 คน ทั้งกลุ่มทดลองและ กลุ่มเปรียบเทียบ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบบันทึกความถี่ของการแปรงฟันที่ถูกต้องและสม่ำเสมอบันทึกโดยผู้ปกครองบันทึกที่บ้านและผู้ดูแลเด็กบันทึกที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก แบบบันทึกความถี่ในการแปรงฟันบันทึกโดยทันตบุคลากร แบบบันทึกการบ้วนปากบันทึกโดยผู้ปกครองและผู้ดูแลเด็กบันทึกที่บ้านและ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และแบบบันทึกการตรวจสภาวะอนามัยช่องปากตรวจโดยทันตบุคลากร และโปรแกรมการทดลองโดยใช้กิจกรรมอบรมการวางแผนอย่างมีส่วนร่วมระหว่างผู้ปกครองและ

ผู้ดูแลเด็ก การให้ความรู้ ฝึกปฏิบัติการเป็นต้นแบบ และ ฝึกปฏิบัติการแปรงฟันที่ถูกวิธีอย่างสม่ำเสมอโดยใช้กฎของการ ฝึกหัดในเด็กก่อนวัยเรียน ทั้งหมด 5 ครั้ง และติดตามเด็กใน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอย่างต่อเนื่องจนสิ้นสุดการทดลอง

ครั้งที่ 1 อบรมผู้ปกครองและผู้ดูแลเด็กโดยใช้กระบวนการ วางแผนอย่างมีส่วนร่วม

ครั้งที่ 2 อบรมผู้ปกครองและผู้ดูแลเด็กโดยการให้ความรู้ เรื่องโรคฟันผุ

ครั้งที่ 3 อบรมผู้ปกครองและผู้ดูแลเด็กโดยฝึกปฏิบัติตรวจ ฟันและแปรงฟัน

ครั้งที่ 4 อบรมเด็กก่อนวัยเรียนโดยให้ความรู้เรื่องอาหาร วิธีการแปรงฟัน(ทดสอบทีละคน)

ครั้งที่ 5 อบรมเด็กก่อนวัยเรียนโดยให้ความรู้เรื่องอาหาร วิธีการแปรงฟัน (ทดสอบครั้งละ 2 คน)

ระยะเวลาตั้งแต่เดือนมกราคม 2552 ถึงเดือนมีนาคม 2552 การเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมด 3 ระยะ ได้แก่ ระยะก่อน การทดลอง ระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผลหลังการ ทดลอง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ การแจกแจงความถี่ แสดง ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบแตกต่าง ระหว่างค่าเฉลี่ย คือ Paired t-test และ Independent t-test

ผลการวิจัย

ลักษณะทางประชากรของผู้ปกครองกลุ่มตัวอย่าง สรุป ได้ว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มมีความคล้ายคลึงกัน ได้แก่ กลุ่ม ตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 21-30 ปี มี สถานภาพสมรส กลุ่มทดลองส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับ ประถมศึกษา กลุ่มเปรียบเทียบจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้าง รายได้ครอบครัวต่อเดือนส่วนใหญ่อยู่ ระหว่าง 3,001 – 5,001 บาท บุตร หลานส่วนใหญ่เป็นบุตร ลำดับที่ 1 ของพ่อ แม่ จำนวนบุตร หลานอายุแรกเกิด - 5 ปีที่อยู่ใน ความดูแลมี 1 คน และความสัมพันธ์ระหว่างเด็กก่อนวัยเรียน กับผู้ปกครองส่วนใหญ่เป็นบิดา หรือมารดา ลักษณะทาง ประชากรของผู้ดูแลเด็กกลุ่มตัวอย่าง สรุปได้ว่า กลุ่มตัวอย่าง ทั้ง สองกลุ่มมีความคล้ายคลึงกัน ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศหญิง ทั้งหมด กลุ่มทดลองส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 21 -30 ปี ส่วนกลุ่ม เปรียบเทียบส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 41 - 50 ปี มีสถานภาพสมรส

กลุ่มทดลองส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับอนุปริญญา ส่วนกลุ่ม เปรียบเทียบจบการศึกษาระดับมัธยมปลายหรือเทียบเท่า ระยะเวลาที่ทำงานในศูนย์เด็กเล็กแห่งนี้ส่วนใหญ่ 6 ปีขึ้นไป ลักษณะทางประชากรของเด็กก่อนวัยเรียนกลุ่มตัวอย่างมีอายุอยู่ ระหว่าง 54-59 เดือน รองลงมาอายุระหว่าง 36-41 เดือน ส่วนเด็กก่อนวัยเรียนกลุ่มเปรียบเทียบอายุส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 48-53 เดือน รองลงมาอายุระหว่าง 36-41 เดือน

การเปรียบเทียบความแตกต่างของการแปรงฟันอย่าง ถูกวิธีและสม่ำเสมอ พบว่า กลุ่มทดลองมีคะแนนพฤติกรรมการ แปรงฟันอย่างสม่ำเสมอและถูกวิธีอยู่ในระดับสูง เพิ่มขึ้นจาก ก่อนการทดลองมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 กลุ่ม เปรียบเทียบก่อนการทดลองส่วนใหญ่มีคะแนนพฤติกรรมการ แปรงฟันอย่างสม่ำเสมอและถูกวิธีอยู่ในระดับต่ำ หลังการ ทดลองและระยะติดตามผลมีคะแนนพฤติกรรมการแปรงฟัน อย่างสม่ำเสมอและถูกวิธีอยู่ในระดับต่ำ ก่อนการทดลอง กลุ่ม ทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบมีการแปรงฟันอย่างสม่ำเสมอและ ถูกต้องไม่แตกต่างกัน หลังการทดลองและติดตามผล พบว่า กลุ่มทดลองมีพฤติกรรมการแปรงฟันอย่างสม่ำเสมอและถูกวิธี มากกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (ตารางที่ 3.1)

การเปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมการบ้วน ปาก พบว่า กลุ่มทดลองก่อนการทดลองมีคะแนนเฉลี่ย พฤติกรรมการบ้วนปากอยู่ในระดับต่ำ หลังการทดลอง มีคะแนน เฉลี่ยพฤติกรรมการบ้วนปากระดับสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 กลุ่มเปรียบเทียบ ก่อนการ ทดลองส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการบ้วนปากอยู่ในระดับต่ำ เมื่อ เปรียบเทียบหลังการทดลองพบว่าไม่มีความแตกต่างกัน ก่อน การทดลอง กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการบ้วนปากไม่ แตกต่างจากกลุ่มเปรียบเทียบ หลังการทดลองและระยะติดตาม ผล พบว่า กลุ่มทดลอง มีคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการบ้วนปาก มากกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (ตารางที่ 3.1)

การเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนปริมาณ คราบจุลินทรีย์บนตัวฟัน พบว่า ระดับคะแนนคราบจุลินทรีย์บน ตัวฟัน ก่อนและหลังการทดลอง และระยะติดตามผลกลุ่มทดลอง

ก่อนการทดลองมีคะแนนเฉลี่ยปริมาณคราบจุลินทรีย์บนตัวฟันในระดับดีมากเนื่องจากได้รับการปรับสภาวะทันตสุขภาพโดยการอุดฟันและขัดทำความสะอาดฟันทุกคนภายหลังการทดลองพบว่าคะแนนเฉลี่ยปริมาณคราบจุลินทรีย์บนตัวฟันไม่แตกต่างจากก่อนการทดลอง กลุ่มเปรียบเทียบ ก่อนการทดลองมีคะแนนเฉลี่ยปริมาณคราบจุลินทรีย์บนตัวฟันในระดับดีมากเนื่องจากได้รับการปรับสภาวะทันตสุขภาพโดยการอุดฟันและขัดทำความสะอาดฟันทุกคน เมื่อเปรียบเทียบหลังการทดลองพบว่าปริมาณคราบจุลินทรีย์บนตัวฟันเพิ่มขึ้นกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และในระยะติดตามผลมีปริมาณคราบจุลินทรีย์บนตัวฟันเพิ่มขึ้นจากหลังการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ก่อนการทดลอง กลุ่มทดลองมีปริมาณคราบจุลินทรีย์บนตัวฟันไม่แตกต่างจากกลุ่มเปรียบเทียบ หลังการทดลองและระยะติดตามผล พบว่า กลุ่มทดลอง ปริมาณคราบจุลินทรีย์บนตัวฟันลดลงกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (ตารางที่ 3.1)

บทวิจารณ์

จากการศึกษาวิจัยพบว่า กลุ่มทดลองเมื่อได้รับโปรแกรมเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมป้องกันโรคฟันผุโดยการประยุกต์ใช้ทฤษฎีการวางแผนอย่างมีส่วนร่วมระหว่างผู้ปกครองและผู้ดูแลเด็ก เนื่องจากบุคคลทั้งสองกลุ่มนี้มีความใกล้ชิดกับเด็กก่อนวัยเรียนเป็นอย่างมาก ทำให้รู้ถึงปัญหาที่แท้จริงของการเกิดโรคฟันผุและนำมาสู่การแก้ไขปัญหาร่วมกันโดยใช้ทฤษฎีตัวแบบคือผู้ปกครองและผู้ดูแลเด็ก เมื่อทั้งสองกลุ่มนี้ได้รับความรู้เรื่องโรคฟันผุ พฤติกรรมเสี่ยงต่อโรคฟันผุ ตลอดจนจนทราบแนวทางในการแก้ไขปัญหาและฝึกปฏิบัติการแปรงฟันที่ถูกวิธีทำให้สามารถเป็นตัวแบบที่ดีแก่เด็กก่อนวัยเรียนได้ และใช้กฎของการฝึกหัดเพื่อฝึกการแปรงฟันที่ถูกต้องอย่างสม่ำเสมอส่งผลให้มีพฤติกรรมแปรงฟันที่ถูกต้องและสม่ำเสมอดีกว่าก่อนการทดลองและดีกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุธรรม เยี่ยมสวัสดิ์ (2545) ที่ศึกษาการส่งเสริมทันตสุขภาพของเด็กก่อนวัยเรียน พบว่าภายหลังการทดลองเด็กก่อนวัยเรียนมีพฤติกรรมแปรงฟันสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ด้านพฤติกรรมการบ้วนปากพบว่า เมื่อกลุ่มทดลองได้รับความรู้ในเรื่องการดูแลช่องปากทำให้ คะแนน

เฉลี่ยหลังการทดลองและระยะติดตามผลพฤติกรรมบ้วนปากของกลุ่มทดลองสูงกว่า ก่อนการทดลอง และกลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เนื่องจากเมื่อกลุ่มทดลองได้รับโปรแกรมการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมป้องกันโรคฟันผุ ด้วยการได้รับความรู้เรื่องการบ้วนปากหลังรับประทานอาหาร และและใช้กฎของการฝึกหัดในการฝึกปฏิบัติอย่างถูกวิธีซ้ำๆ ก่อให้เกิดเป็นนิสัยที่ดีในการป้องกันโรคฟันผุ สอดคล้องกับการศึกษาของสุธรรมพร เต็มทอง วินิรมล ศรีวัฒนา. (2546) ที่ศึกษาการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ในการดูแลทันตสุขภาพและสภาวะทันตสุขภาพของเด็กในสถาบันราชานุกูล จากการจัดโครงการส่งเสริมการดูแลสุขภาพช่องปากเด็ก พบว่าการปฏิบัติการดูแลสุขภาพช่องปากเด็ก การบ้วนปากในหอชายก่อนและหลังการดำเนินโครงการส่งเสริมการดูแลสุขภาพช่องปากเด็กไม่มีความแตกต่าง แต่ในหอหญิงดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ด้านปริมาณคราบจุลินทรีย์บนตัวฟัน ก่อนการทดลองกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มได้รับการปรับสภาวะทันตสุขภาพโดยการอุดฟันและขัดทำความสะอาดฟันทุกคนทำให้กลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มไม่มีความแตกต่างกัน ภายหลังการได้รับโปรแกรมการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมป้องกันโรคฟันผุกลุ่มทดลองมีการแปรงฟันที่ถูกต้องและสม่ำเสมอ อีกทั้งได้รับตัวแบบที่ดีคือผู้ปกครองและผู้ดูแลเด็ก ทำให้ภายหลังการทดลองและระยะติดตามผลกลุ่มทดลองมีปริมาณคราบจุลินทรีย์น้อยกว่ากลุ่มเปรียบเทียบสอดคล้องกับงานวิจัยของชลิกุล วงษ์ถาวร . (2548) ที่ศึกษาโปรแกรมสุขศึกษาในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทันตสุขภาพของเด็กก่อนวัยเรียน อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์ หลังการทดลองและระยะติดตามผลพบว่าเด็กก่อนวัยเรียนกลุ่มทดลองมีปริมาณคราบจุลินทรีย์บนตัวฟันน้อยกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

บทสรุป

เด็กเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าและมีความสำคัญยิ่งสำหรับครอบครัว การพัฒนาเด็กควรเริ่มต้นตั้งแต่วัยแรกเกิดที่เด็กเริ่มเรียนรู้การเลียนแบบพฤติกรรม ตั้งแต่อายุ 1-3 ปี เป็นต้นไป เพื่อให้เด็กได้รับการส่งเสริมสุขภาพให้ครอบคลุมทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจสติปัญญา อารมณ์ เพื่อให้เด็กเป็นคนดีได้ในสังคมทุกฝ่ายต้องร่วมมือกัน จากการศึกษาค้นคว้า การวางแผนอย่างมี

ส่วนร่วม ทำให้ผู้ปกครองและผู้ดูแลเด็กสามารถแสดงออกถึงความคิดเห็นและความรู้สึกที่จะป้องกันโรคฟันผุของเด็กก่อนวัยเรียนด้วยการวาดฟันและมโนภาพร่วมกัน ทำให้การโปรแกรมการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมป้องกันโรคฟันผุออกมาในลักษณะที่ครอบคลุม เด็กก่อนวัยเรียนสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการป้องกันโรคฟันผุได้ จึงควรประยุกต์การวางแผนอย่างมีส่วนร่วมไปใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพอื่นๆ

การที่จะให้พฤติกรรมทันตสุขภาพของเด็กก่อนวัยเรียนคงอยู่อย่างยั่งยืนนั้น ผู้ปกครองและผู้ดูแลเด็ก ควรให้การติดตามอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องในการนำรูปแบบนี้ไปใช้ จึงควรมีการติดตามในระยะต่างๆอย่างเหมาะสมและควรศึกษาวิจัยใน

ลักษณะเดียวกันกับ เด็กอนุบาล หรือเด็กก่อนวัยเรียนในศูนย์เด็กเล็กสังกัดหน่วยงานอื่นและควรนำรูปแบบงานวิจัยอื่นๆมาศึกษาเปรียบเทียบ เพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทันตสุขภาพของเด็กก่อนวัยเรียน

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณ นายแพทย์บุญนำ ชัยวิสุทธิ นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดกาญจนบุรี ทันตแพทย์หญิงวิไล สัตถาวร ทันตแพทย์เฉพาะทางด้านทันตกรรมสำหรับเด็ก และคุณพรพันธ์ คชเดช ที่ให้คำแนะนำเรื่องแบบบันทึกต่างๆอย่างต่อเนื่องจนกระทั่งเรียบร้อยสมบูรณ์

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงสาธารณสุข กรมอนามัย กองทันตสาธารณสุข. (2545). **สุขภาพช่องปากเด็กปฐมวัย**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก. กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (2550). **ย้อนรอยสุขภาพช่องปากคนไทย ปัญหาที่ต้องแก้ไข...จากเด็กผู้สูงอายุ. จดหมายข่าวกรมอนามัย.** 9 (1), 2.
- จันทนา อึ้งชูศักดิ์. (2545). **สุขภาพช่องปากเด็กปฐมวัย**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- ชลีกุล วงษ์ถาวร. (2548). **โปรแกรมสุขภาพศึกษาในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทันตสุขภาพของเด็กก่อนวัยเรียน อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์**. วิทยานิพนธ์ปริญญาสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพฤติกรรมศาสตร์และการส่งเสริมสุขภาพ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุธรรมพร เต็มทองและวินิรมล ศรีวัฒนา. (2547). **สถาบันราชานุกูล** จากการจัดโครงการส่งเสริมการดูแลสุขภาพช่องปากเด็กในหอผู้ป่วย. **วารสารราชานุกูล**, 19 (1), 6.
- ปิยะดา ประเสริฐสม และชนิษฐ์ รัตนรังสิมา. (2551). **รายงานผลการสำรวจสภาวะสุขภาพช่องปากระดับประเทศ ครั้งที่ 6 ประเทศไทย พ.ศ. 2549-2550, 2551**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- สุธรรม เยี่ยมสวัสดิ์. (2545). **การส่งเสริมทันตสุขภาพเด็กก่อนวัยเรียน อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี**. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต(สาธารณสุขศาสตร์)สาขาสุขาศึกษาและพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดกาญจนบุรี. (2551). **รายงานผลการสำรวจสภาวะทันตสุขภาพเด็กก่อนวัยเรียนและตามกลุ่มอายุ**. กาญจนบุรี : สำนักงาน. (เอกสารอัดสำเนา).
- Lemeshow , Stanley. Hooma , David Klor , Janelle Lwanga and Stephen Koggwa . (1990). **Adequacy of size in Health studies**. Chichester ; Wiley).

ตารางที่ 3.1 การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างกลุ่มทดลอง (n=30) และกลุ่มเปรียบเทียบ (n=30) ก่อน หลังการทดลองและระยะติดตามผลใน ประเด็นการแปรงฟันที่ถูกต้องและสม่ำเสมอ พฤติกรรมการบ้วนปากและคะแนนปริมาณคราบจุลินทรีย์บนตัวฟัน

กลุ่มตัวอย่าง	การแปรงฟันที่ถูกต้องและสม่ำเสมอ				พฤติกรรมการบ้วนปาก				คะแนนปริมาณคราบจุลินทรีย์บนตัวฟัน			
	\bar{x}	sd	t	p-value	\bar{x}	sd	t	p-value	\bar{x}	sd	t	p-value
ก่อน												
กลุ่มทดลอง	17.90	3.67	0.2	0.857	4.40	1.27	0.2	0.833				
กลุ่มเปรียบเทียบ	17.73	3.46			4.33	1.15						
หลัง												
กลุ่มทดลอง	26.63	4.43	10.9	0.001*	8.77	0.57	29.9	0.001*	1.10	0.30	-6.3	0.001*
กลุ่มเปรียบเทียบ	17.67	3.40			4.33	1.18			2.07	0.78		
ติดตามผล												
กลุ่มทดลอง	26.00	3.63	12.5	0.001*	8.57	0.68	30.4	0.001*	1.13	0.34	-6.1	0.001*
กลุ่มเปรียบเทียบ	17.57	3.36			4.30	1.12			2.20	0.88		

* มีนัยสำคัญทางสถิติ $p < 0.05$